

the cost of orders, security and courts increased more than 9 times. Spending on social protection also increased by +90 %.

The full-scale war showed that local self-government can face any challenge with dignity, including in the financial sphere. By effectively implementing decentralization reforms, local self-government has been able to obtain autonomous, independent and appropriate financial resources and has played a major role in facing challenges. It should be noted that decentralization has a positive effect on providing financial resources to local communities and that territorial communities are an objectively positive process to ensure sustainable development. The increase in the revenue portion of the local budget creates conditions for the financial base of the independence of local autonomy in terms of decentralization.

***Key words:** budget revenues, local self-government bodies, budget expenditures, decentralization, territorial communities, local budgets, financial resources.*

УДК: 330.322:631.15](477)

DOI: 10.32782/2415-8240-2024-104-2-83-94

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

В. С. ЯРЕМЧУК, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктор філософії)

Уманський національний університет садівництва

В статті розкрито сутність поняття «інвестиції» та «іноземні інвестиції». Проведено дослідження зв'язку інвестиційної діяльності з умовами інвестиційного середовища. Обґрунтовано основні напрями розвитку інвестиційної підтримки аграрного виробництва в Україні. Запропоновано методи розвитку інвестиційного забезпечення й залучення більшої кількості інвестицій у аграрне виробництво України.

***Ключові слова:** аграрне виробництво, інвестиції, ризики, війна, краудфандинг, гранти, страхування*

Вступ. В будь-якій моделі економіки, і насамперед в ринковій, економічний розвиток не лише підприємства, а й усієї держави залежить від інвестицій. Інвестиції є безальтернативною умовою динамічного розвитку аграрного виробництва, важелем позитивного впливу ринкової конкуренції та зростання загального рівня аграрної сфери.

В умовах продовження реформи децентралізації, окрім вирішення завдання підвищення ефективності управління соціальним розвитком відповідної території, невіддільною складовою цього процесу є забезпечення сталого економічного ефекту від розвитку аграрної галузі економіки. Ефективне залучення внутрішніх ресурсів і резервів, та створення привабливого інвестиційного клімату є ключовими для здатності розвиватися. Невід'ємною умовою розвитку аграрного виробництва є стабільність господарських процесів

в ньому. І це надзвичайно важливо, оскільки дана галузь економіки є основним сегментом господарської діяльності сільських територіальних громад. У розрізі національної економіки аграрне виробництво є стратегічним напрямком формування продовольчої безпеки держави та має значний нереалізований експортний потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку інвестиційного забезпечення аграрного виробництва України розглядали у своїх працях Аранчій В. І. [1], Мовчанюк А. В. [2], Ткаченко С. Є. [3], Томілін О. О. [4] та інші вчені-економісти. Проте, враховуючи економічні та політичні зміни, питання сучасної інвестиційної діяльності в аграрному секторі досі є актуальним. Зокрема, потребує поглибленого дослідження на базі цілісного, системного аналізу проблематика фінансових аспектів інвестиційних процесів у цій сфері, що має стратегічну важливість для розвитку аграрного сектору української економіки.

Метою дослідження є оцінка теоретичних аспектів нинішнього інвестиційного забезпечення аграрного виробництва, виявлення існуючих проблем у цій галузі економіки та обґрунтування шляхів поліпшення й підвищення її інвестиційної привабливості.

Методика дослідження. Методичною основою роботи є основні положення економічної теорії, викладені в працях провідних українських та зарубіжних вчених. Загальний підхід в дослідженні базується на системному аналізі. При розгляді розвитку системи інвестування аграрного сектору у нашій країні використано історичний метод дослідження. Для розгляду економічного змісту понять, що досліджуються в роботі, використано методи аналізу та синтезу, а також метод аналогії. Обґрунтування понятійно-категоріального апарату ґрунтується на методі наукового абстрагування та узагальнення. При складанні індивідуальних висновків використовувалися методи індукції та дедукції, логічний метод та порівняльний метод.

Результати досліджень. Для підвищення ефективності функціонування окремих підприємств і галузей в цілому, ринкова економіка вимагає системного підходу з цілісним визначенням взаємопов'язаних складників, елементів як державної економіки загалом, так і конкретної галузевої та корпоративної структури. Аграрне виробництво – це система галузей, яка має свої особливості порівняно з іншими галузями матеріального виробництва. Тому організація сільськогосподарського виробництва має розглядатися не окремо в рамках аграрних підприємств, а нерозривно з іншими продуктивними силами та враховувати взаємодію ефективних форм організації виробництва, кооперації, об'єднань. Здійснення структурного реформування в аграрному секторі дало змогу досягти не тільки економічного впливу на саму галузь та суміжні галузі, а й безпосередньо вплинуло на гармонізацію розвитку сільських територій.

Варто погодитися із О. О. Томіліним який стверджує, що інвестиційно-інноваційний розвиток аграрного сектору є глибоким активним процесом, у якому задачі ефективного використання фінансових ресурсів, залучення додаткових фінансових джерел та пошуку потенційних інвесторів

взаємопов'язані з новими знаннями та ідеями, науково-технологічним розвитком, винаходами і розробками, активністю впровадження інновацій, застосування кращих сучасних форм організації та управління виробництвом. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору потребує суттєвого організаційно-технологічного оновлення цього виробництва, що досягається шляхом запровадження науково-обґрунтованих норм господарського життя, систематизування організаційно-управлінської системи, ресурсозберігаючих технологій тощо [5].

Поняття інвестування передбачає сукупність економічних ресурсів, які можуть бути використані для підвищення наявного реального капіталу [1, с. 210]. Без ефективного залучення та управління інвестиціями неможливий розвиток економіки країни. Інвестиції доцільно трактувати, як фактор, що створює сприятливе підґрунтя для виходу з економічної кризи та розвитку технічного прогресу, сприяє зростанню якісних і кількісних показників фінансово-економічної та соціальної діяльності підприємств, підвищенню добробуту населення. Причини, що визначають потребу в інвестиціях на макрорівні, включають стабілізацію економічної ситуації в країні, вихід з економічної кризи, стимулювання розвитку окремих сфер промисловості, впровадження нових науково-технічних досягнень у виробничий процес, покращення якісних показників економічної діяльності як на мікро, так і на макрорівні [5, с. 4].

Відтак, інвестиції - це дії, які полягають у вкладенні власного та/або залученого капіталу в тому чи іншому вигляді, в діяльність компанії з метою одержання доходу. Інвестиційний процес є складним економічним поняттям для характеристики соціально-економічного державного стану та дає змогу моделювання її майбутнього. Суб'єкти інвестиційного процесу вступають у різноманітні суспільні відносини, які також мають міждисциплінарний характер [6, с. 92].

У відповідності із Законом України «Про режим іноземного інвестування» під іноземними інвестиціями розуміються всі активи, які іноземні інвестори вкладають в об'єкти інвестиційної діяльності задля одержання прибутку чи досягнення соціального ефекту [7]. Іноземні інвестиції – це довготермінові інвестиції в економіку іншої країни, які дають змогу набувати у власність відповідні об'єкти або здійснювати контроль над ними. Головною ознакою прямих інвестицій є укріплення на їх основі довгострокових економічних відносин між компаніями, в яких інвестор контролює прийняття рішень компанією, в яку фактично інвестуються його кошти.

Основними факторами, що обмежують привабливість інвестицій в аграрний сектор нашої держави на початковому етапі реформування, були такі:

- низький захист прав інвесторів;
- високі процентні ставки за отримання кредитних ресурсів;
- нестабільність національної валюти;
- нерівність цінової політики виробників сільськогосподарської продукції та продукції промислової та хімічної промисловості для потреб сільськогосподарського виробництва;

– низька платоспроможність новостворених сільськогосподарських виробництв та недостатня державна підтримка.

Аграрна реформа в рамках реформування земельних відносин, яка розпочалася в Україні на початку 90-х років ХХ ст., стала початком ліквідування державної монополії відносно земель сільськогосподарського призначення та створила підґрунтя для появи нової структури сільськогосподарського виробництва на засадах приватної власності й оренди. Земельно-ресурсний потенціал України справедливо вважається найважливішою основою національної економіки, а в аграрному виробництві основним фактором. Тому проведення земельної реформи стало стратегічним напрямком розвитку як сільськогосподарського виробництва, так і економічного розвитку України. Передумови необхідності перетворень аграрного сектора економіки України були створені системною кризою. Індикативні показники сільськогосподарського виробництва кінця 90-х років ХХ століття характеризувалися різким його падінням порівняно з розвитком промисловості в перші роки незалежної України.

Галузь сільськогосподарського виробництва потребувала докорінних змін, спрямованих на інтенсифікацію виробництва з метою забезпечення її конкурентоздатності. Однак здійснення заходів з переозброєння та модернізації виробництва потребувало значних інвестицій, які, на жаль, колгоспи не змогли залучити власними силами через спад виробництва та відсутність власних обігових коштів.

Враховуючи тенденції зростання капітального інвестування в аграрний сектор за останнє десятиліття та потенційну привабливість галузі, частка інвестицій в дану галузь загалом залишається досить невеликою (близько 10%) [8]. Підвищення конкурентоздатності аграрної сфери та забезпечення високих і сталих темпів економічного зростання пов'язані з впровадженням механізмів інвестування до технологічних, інноваційних процесів, а також до матеріально-технічної бази аграрної сфери.

Враховуючи важливість аграрного сектора для української економіки, який становить значний відсоток ВВП держави та забезпечує великі валютні надходження, одним із напрямів інвестицій у аграрну сферу є реалізація державних програм підтримки розвитку галузі. Основні напрями державних програм направлені на компенсацію суб'єктами господарювання в аграрному секторі частини витрат на оновлення виробничих ресурсів, залученням обігових коштів за кредитними лініями банків, здешевленням вартості купленої сільськогосподарської техніки та обладнання та частковим відшкодуванням витрат на будівництво та реконструкцію сільськогосподарських виробничих приміщень для зберігання зерна, овочів і плодів, тваринницьких ферм, цехів з переробки продукції, стаціонарних холодильних установок, сприяння розвитку тваринництва [3].

Разом з тим, необхідно покращити обсяг фінансових ресурсів, які виділяються з державного бюджету на підтримку розвитку аграрної сфери. Підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору національної

економіки пояснюється тим, що він має необхідний потенціал для виготовлення сільськогосподарської продукції у великих масштабах і спроможний не лише забезпечити продовольчу безпеку країни, а й суттєво активізувати експорт продовольства. Найбільш інвестиційно привабливими галузями сільського господарства є експортоорієнтовані сфери вирощування зернових та олійних культур, що володіють високою конкурентоспроможністю продукції у світовому масштабі.

У таблиці 1 продемонстровано динаміку структури надходження інвестиційних ресурсів в Україні по видах економічної діяльності за період 2018–2022 рр.

Табл. 1. Структура залучення капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2018–2022 роках, %*

Вид діяльності	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
Промисловість	34,5	40,7	35,5	36,0	30,8
Сільське господарство	11,4	9,4	9,9	10,1	12,1
Будівництво	9,7	10,0	7,8	8,3	8,0
Транспорт	8,7	7,0	6,9	6,5	12,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	1,9	1,9	2,3	2,5	1,5
Державне управління й оборона	7,7	8,7	12,3	11,0	8,9
Освіта	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
Інше	25,4	21,5	24,6	25	26,2
Усього	100	100	100	100	100

Примітка: * – побудовано автором за даними [8]

За статистичними даними, на сільське господарство припало тільки 10–12 % загального обсягу капіталовкладень. У 2022 р. залучено капітальних інвестицій на суму 49,6 млрд. грн., що на 18,4 млрд. грн. менше, ніж у 2021 р. або на 27 %.

На графіку 2 відображена динаміка змін обсягів інвестицій в аграрний сектор економіки України.

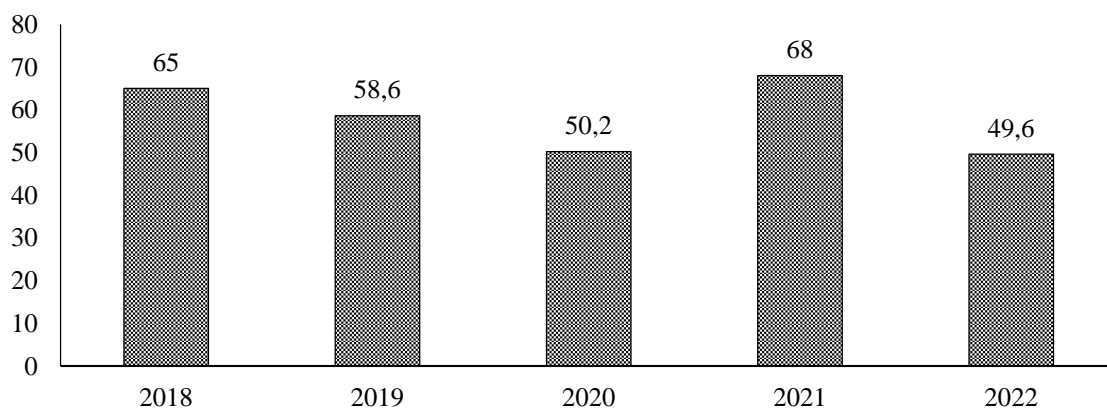

Рис. 2. Динаміка фактичних обсягів інвестицій в аграрний сектор економіки України з 2018 по 2022 роки, в млрд. грн.*

Примітка: * – побудовано автором за даними [8]

Коливання, очевидно, пов'язані з економічними та геополітичними факторами. А саме, зменшення інвестицій на 6,4 млрд. грн. у 2019, імовірно, було пов'язано із внутрішніми політичними процесами в Україні, складною економічною ситуацією та глобальною нестабільністю, що відбилося на інвестиційних настроях. Подальше зниження інвестицій до 50,2 млрд. грн. у 2020 році, частково обумовлене пандемією COVID-19, яка спричинила зменшення інвестиційної активності у багатьох секторах економіки, включаючи аграрний.

Збільшення обсягів у 2021 році до 68 млрд. грн., може бути результатом часткової стабілізації після пандемічних потрясінь та початком відновлення економічної активності. Важливу роль відігравали програми державної підтримки аграрного сектору та набрання чинності закону про ринок землі і цілого ряду законопроектів, необхідних для його функціонування [9].

Різке падіння інвестицій у 2022 році до 49,6 млрд. грн. викликано відновленням повномасштабного військового вторгнення росії, що розпочалося у кінці лютого. Військові дії призвели до значних втрат аграрного потенціалу, окупації частини територій, знищення інфраструктури та зменшення виробничих потужностей аграрних підприємств.

За оцінками ООН, населення світу щороку зростає на 2,5 %. Отже, щоб не втратити існуючий баланс між чисельністю жителів Землі та кількістю їжі, світове виробництво їжі повинно збільшитися на 70 %. У зв'язку з цим доцільно перерахувати деякі способи залучення інвестицій. Зокрема – це інвестиції в статутний капітал компанії, боргове фінансування, банківські кредити під заставу, облігаційні позики, і як один з найактуальніших виділимо краудфандинг. Краудфандинг – це економічна категорія, яка представлена, як надання інвесторами коштів на різноманітні проекти та з'явилася порівняно недавно, як альтернатива отримання фінансування фізичними особами. У краудфандингу беруть участь три різні типи учасників: посередники, фандрейзери та інвестори [6]. Краудфандинг, громадське фінансування або спільнокошт - це співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші чи інші ресурси разом, як правило через Інтернет, аби підтримати зусилля інших людей або організацій [10]. Краудфандинг – це використання невеликих сум капіталу від великої кількості людей для фінансування нового бізнесу. Краудфандинг використовує легкий доступ до широких мереж людей через соціальні мережі та краудфандингові веб-сайти, щоб об'єднати інвесторів та підприємців, що має потенціал для розвитку підприємництва за рахунок розширення кола інвесторів за межі традиційного кола власників, родичів та венчурних капіталістів [11].

Краудфандинг є перспективним методом фінансування бізнес-ідей та підвищення готовності населення використовувати нові фінансові інструменти для залучення інвестицій. Враховуючи досвід залучення інвестицій в аграрну сферу та економічну ситуацію, інвесторами зазвичай обираються прямі інвестиції, оскільки останні мають можливість брати активну участь в управлінні новими суб'єктами господарювання. Зараз аграрний сектор є ключовою галуззю

для України з потужним інвестиційним потенціалом. Від рівня інвестиційних можливостей та загальної інвестиційної привабливості даної сфери у значній мірі залежить подальший розвиток економіки українського аграрного сектору. Важливо підкреслити, що активна інвестиційна діяльність є не лише запорукою виходу агросектору з кризи, а й одним із ключових факторів його подальшого розвитку [2, с. 4].

Отже, краудфандинг є організованим на спеціальній онлайн-платформі збір коштів від великої чисельності осіб для фінансування нового бізнес-проекту. Цікавим прикладом успішного використання краудфандингу для фінансування бізнес-проектів у виробництві агару, є запущений у 2015 році проект MiiMOSA, який унікально позиціонується, як каталізатор зростання у сферах сталості розвитку сільського господарства та харчової промисловості. Цей проект є не лише платформою, а й рухом до сталого сільськогосподарського майбутнього. Заснована у Франції, компанія розширила свій вплив і спектр проектів до Бельгії, продемонструвавши здатність масштабуватись і адаптуватися до різних сільськогосподарських і нормативних умов. Прагнення платформи до сталого розвитку відображається в кожному проекті, який вона підтримує, гарантуючи, що інвестиції сприяють сталим і відповідальним інноваціям у сільському господарстві.

Краудфандинг в Україні є поки що слаборозвиненим. Існують конкретні проблеми, які перешкоджають його розвитку, зокрема:

- відсутність законодавчої бази для врегулювання проведення краудфандингу;
- загальні обсяги коштів, які залучені українськими краудфандинговими платформами є незначними порівняно з міжнародними;
- фінансуються більше проекти у таких галузях, як освіта, охорона здоров'я, культура тощо;
- обмежений платоспроможний попит на фінансування проектів;
- недовіра до даного способу фінансування серед населення;
- низький рівень знань про здійснення інвестиційної діяльності на базі краудфандингових платформ [12].

Нині значна частина техніки, обладнання та технологій, необхідних для агропромислового виробництва, надходить у вітчизняне аграрне господарство з промислово розвинутих країн, при цьому значною мірою забезпечується зовнішнім фінансуванням, оскільки зараз спостерігається спад діяльності агропромислового виробництва, що може бути пояснено нестабільністю макроекономічної та політичної ситуації в країні, початком світової економічної кризи, обмеженням купівельної спроможності населення, девальвацією національної валюти, падінням ефективності аграрного сектора економіки, російською військовою агресією.

Однією з головних проблем аграрного сектору є те, що сільське господарство, яке робить вагомий внесок у розвиток держави, несе непропорційно велику частку витрат на цей розвиток.

До основних факторів, що негативно впливають на діяльність інвесторів в аграрному секторі економіки України, належать:

- нестабільність та невизначеність законодавства в аграрному секторі, невизначеність у питаннях власності, особливо щодо природних ресурсів;
- девальвація національної валюти;
- недосконала державна податкова система, схильна до частих змін;
- зменшення прибутків вітчизняних виробників через постійне зростання імпорту сільськогосподарської продукції в Україну;
- незавершені процеси інституційних трансформацій у аграрній сфері;
- низький рівень захисту інвестицій та прав інвесторів тощо [3];
- військова агресія росії.

Наразі агросектор України переживає складні часи, зіткнувшись з прямими втратами через військові дії та проблемами у логістиці. При цьому завдана шкода від викрадення або знищення вже готової продукції, станом на лютий місяць 2024 року, оцінюється експертами у 80 млрд. дол. внаслідок пошкодження зерносховищ, шкоді заподіяній багаторічним насадженням, тваринництву, аквакультури та рибальству. Найбільшою категорією збитків серед знищених активів є втрачена сільськогосподарська техніка (5,8 млрд. дол.).[13]

Фінансові труднощі та невизначеність майбутнього гальмують інвестиції. Тут доцільним є страхування воєнних ризиків, як одна з головних вимог для залучення прямих іноземних інвестицій та мобілізації всієї екосистеми фінансових інструментів, доступних Україні. Водночас страхування воєнних ризиків має охоплювати декілька сфер: експорт зерна та логістику (забезпечення стабільної вартості продукту, незважаючи на логістичні перешкоди), страхування ризиків у рамках відбудови України та сільськогосподарські роботи в суміжних сферах (страхування орендованого обладнання та життя працівників на замінованих територіях) та пропонує українським страховим компаніям можливість перестрахувати воєнні ризики у провідних страхових компаніях світу.

Залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, який включає різноманітні заходи для зменшення ризиків та підвищення привабливості інвестицій:

- страхування воєнних ризиків, запровадження державних або міжнародних програм страхування інвестицій від воєнних ризиків. Співпраця з міжнародними агентствами, такими як MIGA, може забезпечити інвесторам додатковий захист [10];

- міжнародні гранти та фінансова допомога, впровадження міжнародних грантових програм і пільгових кредитів для аграрного сектору від таких інституцій, як ЄС та ЄБРР. Це допоможе залучити необхідні фінансові ресурси та підтримку;

- інформаційна підтримка та прозорість, створення інформаційних платформ для інвесторів та підвищення прозорості в аграрному секторі. Використання цифрових технологій допоможе знизити рівень корупції та спростить ведення бізнесу;

– партнерство та кооперація, створення міжнародних кооперативних проєктів та співпраця з місцевими компаніями. Це дозволить знизити ризики та покращити доступ до локальних ресурсів, одночасно впроваджуючи сучасні технології;

– державні гарантії та підтримка, надання державних гарантій іноземним інвесторам та спрощення регуляторних процедур. Це включає захист від націоналізації та конфіскації, а також швидкий доступ до реєстрації бізнесу та отримання ліцензій.

З метою забезпечення аграріїв фінансовими ресурсами уряд прийняв відповідне рішення щодо компенсації відсотків за залученими кредитами. Вони виплачуються виключно малим і середнім виробникам аграрної продукції з оборотом не більше 20 мільйонів євро на рік, що відповідає компанії, яка обробляє до 10 тис. га [14].

Допомога призначена для компенсації процентної ставки за взятими кредитами. Максимальна сума позики під процентну компенсацію – до 50 млн грн. На час воєнного стану кредити надаються на проведення сільськогосподарської діяльності (посівна). Для отримання кредиту підприємство також має бути сільськогосподарським виробником у розумінні законодавства. Термін кредиту – 6 місяців. Встановлено максимальний розмір державної гарантії за портфельними кредитами до 80 %.

Крім того, з 2025 року в Україні буде запроваджено новий фінансовий інструмент для обліку сільськогосподарського виробництва. Закон набуде чинності з 1 січня 2025 року, за винятком окремих норм, які набудуть чинності наступного дня після опублікування. Документом буде запроваджено новий фінансовий інструмент для обліку сільськогосподарської продукції – аграрні сертифікати. Водночас дія нового закону не поширюється на відносини, які регулюються Законом «Про сільськогосподарські доходи». Традиційні паперові квитанції для сільського господарства продовжують використовуватися [15]. Закон допоможе аграріям отримати ширший доступ до кредитів, розширить коло кредиторів, які можуть фінансувати агросектор, і здешевить залучення коштів

Висновки. Аграрний сектор є однією із стратегічних і пріоритетних галузей української економіки. Маючи великий виробничо-експортний потенціал сільськогосподарської продукції, дієвість механізмів державної підтримки та створення стабільної та чіткої законодавчої бази, яка сприятиме інноваційно-інвестиційному клімату в аграрному секторі економіки, Україна здатна забезпечити збільшення економічного зростання галузі та активізацію експорту продуктів харчування. Активізація інвестиційної діяльності є не лише головною передумовою розвитку сільського господарства, а й основним визначальним фактором його подальшого розвитку.

Українська економіка має значний ресурсний потенціал і тому, за сприятливих умов, є привабливою для залучення іноземних інвесторів. Проте через незавершеність реформ та російську військову агресію наша країна поки що не може залучити максимальний обсяг інвестиційних ресурсів, на який заслуговує її потенціал. Хоча наразі створюється конкурентне середовище, яке

сприяло б розвитку бізнесу та притоку іноземних інвестицій, поточний стан ще далекий від завершення та досконалості. Необхідно й надалі залучати іноземні інвестиції, створювати прозоре конкурентне середовище, доповнювати та вдосконалювати правове забезпечення інвестицій, проводити інституційні реформи та перетворення, використовувати в інвестиційній сфері новітні інноваційні технології замість застарілих, тим самим підвищуючи інвестиційну привабливість.

Загалом наразі існує гостра потреба в інвестиціях практично в усіх галузях аграрного сектору економіки України, а тому стимулювання притоку інвестицій у нинішніх умовах є важливою складовою державної політики щодо механізму реалізації інвестиційної стратегії.

Література:

1. Аранчій В. І., Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ, 2021. 300 с.
2. Мовчанюк А. В. Інвестиційний потенціал сільськогосподарського виробництва як основа забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. С 6.
3. Ткаченко С. Є. Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України, визначення факторів та шляхів її активізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/138>.
4. Томілін О. О., Безкровний О. В. Соціально-економічний розвиток міст в умовах децентралізації. *Наукові основи становлення та розвитку інвестиційної діяльності: секторальний аспект*. Київ: Київський університет ім. Б. Грінченка. 2020. С. 89–101.
5. Томілін О. О. Особливості інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. 8 с.
6. Томілін О. О., Ставицька В. О., Тимко А. К. Краудфандинг як інструмент залучення інвестицій в інноваційні технології. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія “Економічні науки”*: зб. наук. пр. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. 2021. Т. 1. Серія: “Економічні науки”. С. 84–97
7. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 94/96-ВР. Дата оновлення: 17.08.2022 Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2022 роки. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_rik/k_ed_10-21.xlsx.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. № 552-ІХ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX>.
10. Краудфандинг. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Краудфандинг>.
11. Smith T. Crowdfunding: What it is, how it works, and popular websites. *Investopedia*. Режим доступу: <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdfunding.asp>.
12. Теслюк С., Матвійчук Н., Демчук Н. Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: Проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка та*

супільство. 2022. № 37. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1183>.

13. Збитки, втрати та потреби сільського господарства через повномасштабне вторгнення. 2024. Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf.

14. Уряд фінансово підтримає аграріїв 13.03.2022. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/13/683960/>

15. Аграрні ноти: що пропонує новий Закон 29.03.2024. Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/news/226635_agrarn-noti-shcho-proponu-noviy-zakon.

References:

1. Aranchyi, V. I., Tomilin, O. O., Dorohan-Pysarenko, L. O. (2021). Financial management. RVV PDAU. 300 p. [in Ukrainian].

2. Movchaniuk, A. V. (2021). Investment potential of agricultural production as a basis for ensuring sustainable development of the agricultural sector of Ukraine. *Efficient economy*, 9. pp. 6. [in Ukrainian].

3. Tkachenko, S. E. (2021). Analysis of investment activity in the agricultural sector of Ukraine, determination of factors and ways of its activation. *Economy and society*, no. 23. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/138> [in Ukrainian].

4. Tomilin, O. O., Bezkrivnyi, O. V. (2020). Socio-economic development of cities in conditions of decentralization. *Scientific basis of formation and development of investment activity: sectoral aspect*. Kyiv University named after B. Hrinchenko. Pp. 89–101. [in Ukrainian].

5. Tomilin, O. O. (2022). Peculiarities of investment provision of the agrarian sector of the economy. *Economy and society*, no. 45, pp. 8. [in Ukrainian].

6. Tomilin, O. O., Stavytska, V. O., Timko, A. K. (2021). Crowdfunding as a tool for attracting investments in innovative technologies. *Bulletin of the KHNAU named after V.V. Dokuchaeva "Economic Sciences" series: coll. of science Ave. Khark. national agrarian University named after V.V. Dokuchaev*, vol. 1, series: "Economic Sciences", pp. 84–97. [in Ukrainian].

7. On the regime of foreign investment: Law of Ukraine of March 19, 1996, No. 94/96-VR. Date of update: 17.08.2022. Available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>. [in Ukrainian].

8. State Statistics Service of Ukraine (2024). *Capital investments by types of economic activity for 2010–2022*. Available at https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_rik/k_ed_10-21.xlsx. [in Ukrainian].

9. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Terms of Turnover of Agricultural Land: Law of Ukraine of 31.03.2020 No. 552-IX. Available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-IX>. [in Ukrainian].

10. Crowdfunding. Available at <https://uk.wikipedia.org/wiki/Crowdfunding>. [in Ukrainian].

11. Smith, T. Crowdfunding: What it is, how it works, and popular websites. Investopedia. 06.10.2023. Available at <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdfunding.asp>.

12. Tesliuk, S., Matviichuk, N. & Demchuk, N. (2022). Crowdfunding as a modern way of financing: Problems and prospects of its development in Ukraine.

Economy and Society, no. 37. Available at <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1183>. [in Ukrainian].

13. Damages, losses and needs of agriculture due to full-scale invasion 2024 URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/02/RDNA3_ukr.pdf. [in Ukrainian].

14. The government will financially support farmers 13.03.2022. Available at <https://www.epravda.com.ua/news/2022/03/13/683960/>. [in Ukrainian].

15. Agrarian notes: what does the new law offer 29.03.2024. Available at https://biz.ligazakon.net/news/226635_agrarn-noti-shcho-proponu-noviy-zakon. [in Ukrainian].

Annotation

Yaremchuk V. S.

Development of investment support for agricultural production in Ukraine

Modern market conditions have contributed to the fact that the economic development of not only the enterprise, but also the entire state largely depends on investment. Therefore, the problems of financial aspects of investment processes in the agricultural sector require in-depth research based on a holistic, systematic analysis, which has a strategic goal for the development of the agricultural sector of Ukraine's economy.

The purpose of the study is to assess the theoretical aspects of modern investment support for agricultural production, identify existing problems in this sector of the economy and substantiate ways to improve and increase the investment attractiveness of the agricultural sector. The methodological basis of the study is the main provisions of economic theory set forth in the works of leading Ukrainian and foreign scholars.

The agricultural sector is one of the strategic and priority sectors of Ukraine's economy. Given its large potential for production and export of agricultural products, effective state support mechanisms, and a stable and clear legislative framework that will promote an innovative and investment climate in the agricultural sector, Ukraine is able to increase the economic growth of the sector and boost food exports. The intensification of investment activity is not only the main prerequisite for the development of agriculture, but also the main determinant of its further development.

Ukraine has a strong resource, demographic and economic potential and is therefore a good place to attract foreign investors. However, due to incomplete economic and social processes and reforms, our country is not yet able to attract the maximum amount of investment resources that its potential deserves. Although a competitive environment is being created that would facilitate business development and foreign investment, the current situation is far from complete and perfect. It is necessary to continue attracting foreign investment, creating a transparent competitive environment, supplementing and improving the legal framework for investment, carrying out institutional reforms and transformations, and using the latest innovative technologies in the investment sector instead of outdated ones, thereby increasing investment attractiveness.

In general, there is an urgent need for investment in almost all areas and industries of the agricultural sector of Ukraine's economy, and therefore stimulating a significant inflow of investment in the current environment is an important component of the state policy on the mechanism for implementing the investment strategy.

Key words: *agricultural production, investments, risks, war, crowdfunding, grants, insurance*